HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אפילו נדה נמי אלמה [א]אמר אביי [א]הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר אמר חזקיה אמר קרא [1]ותהי נדתה עליו [ב]אפילו בשעת נדתה תהא בה הויה מכדי איכא [ב]לאקושה לנדה ואיכא לאקושה לאחות אשה מאי חזית דמקשת להו לאחות אשה [ג]אקשה לנדה [ד]קולא וחומרא לחומרא מקשינן רב אחא בר יעקב אמר אתיא בק"ו מיבמה ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין[ה] חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כל שכן אי הכי שאר חייבי לאוין נמי [ו]אמר [ז]רב פפא חייבי לאוין בהדיא כתיב בהו [2]כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש שנואה לפני המקום ואהובה לפני המקום אלא אהובה בנישואיה שנואה שנוא' בנישואיה [ג]וקאמר רחמנא כי תהיין ולר"ע דאמר [ח]אין קידושין תופסין בחייבי לאוין כי תהיין במאי מוקים באלמנה לכ"ג וכר' סימאי [ט]דתניא רבי סימאי אומר מן הכל היה ר"ע עושה ממזר חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה [3]לא [י]יחלל חילולים עושה ואין עושה ממזרות ולר' ישבב דאמר בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מדר' סימאי קאתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר ואפי' חייבי עשה במאי מוקים לה בבעולה לכ"ג ומאי שנא משום דהוי ליה עשה שאין שוה בכל ורבנן אדמוקי לה בחייבי לאוין נוקמא בחייבי עשה הני חייבי עשה [כ]במאי נינהו אי שתיהן מצריות שתיהן שנואות אי אחת מצרית ואחת ישראלית שתי נשים מעם אחד בעינן אי בעולה לכהן גדול מי כתיב תהיין לכהן ורבי עקיבא בעל כורחיך [ל]שבקיה לקרא דהוי דחיק ומוקי אנפשיה: וכל מי שאין לה עליו וכו': שפחה כנענית מנלן אמר רב הונא [מ]אמר קרא [4]שבו לכם פה עם [נ]החמור עם הדומה לחמור אשכחן דלא תפסי בה קדושי

ולדה

אפילו נדה נמי. אם קידש פנויה בימי נדותה לא להוו קידושין ואם בא עליה בנדתה יהא הולד ממזר: **אלמה אמר אביי.** ביבמות בהחולץ: **הכל מודים.** שמעון התימני דאמר (יבמות מט.) יש ממזר מחייבי כריתות מודה בבא על הנדה ור"ע דאמר (שם) יש ממזר מחייבי לאוין מודה בבא על הסוטה דקינא לה ונסתרה דהויא עליו בלאו דלא יוכל בעלה וגו'[י] כדאמר ביבמות (דף יא:) הא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה: **שאין הולד ממזר.** שהרי עדיין קידושין עומדין בה: **מכדי.** [ס]הך היקישא דרבי יונה איכא לאקושינהו שאר עריות לאחות אשה דלא ליהוו קידושין ואיכא לאקושינהו לנדה דהוו קידושין: **לחומרא.** לעשות הולד ממזר שהממזרות [ע]תלוין בקידושין דכל מי שאין לה עליו קידושין הולד ממזר [פ](דילפינן לה מאשת אב ביבמות (דף מה:) מה אשת אב דלא תפסי בה קידושין והולד ממזר אף כל שאין עליו קידושין הולד ממזר): **אתיא.** שאר עריות בק"ו מיבמה לשוק שאין קידושין תופסין בה כדאמר רב (א) ביבמות (דף יג:) מנין שאין קידושין תופסין ביבמה דכתיב[צ] לא תהיה אשת המת החוצה לא תהא בה הויה לזר: ה"ג **חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כ"ש: א"ה שאר חייבי לאוין נמי.** נהי דלא אתי בק"ו נייתי בבנין אב במה מצינו ביבמה שהיא בלאו ואין קידושין תופסין בה אף כל שהוא בלאו אין קידושין תופסין בה: **בהדיא כתיב בהו.** דתפסו: **וכי יש אהובה לפני המקום.** כלומר וכי אהבתו או שנאתו של בעל חשובה לפני המקום לשנות דין הנחלה בשבילה שהוצרך הכתוב לכתוב לא יוכל לבכר את בן האהובה לא הוה ליה למיכתב אלא כי את הבכור יכיר ואנא ידענא לא שנא אמו אהובה ולא שנא אמו שנואה: **שנואה בנישואיה.** שנישואיה שנואים לפני המקום כגון חייבי לאוין וקאמר רחמנא כי תהיין אלמא אית בהו הויה ולקמן פריך דילמא בחייבי עשה הוא דקאמר ולא בחייבי לאוין: **ולר"ע.** דאמר ביבמות שאין קידושין תופסין בחייבי לאוין דקתני (שם דף נ:) חלץ ועשה בה מאמר אין לאחר חליצה כלום כלומר אין המאמר תופס בה דקס ליה השתא בולא יבנה[ק] ואמר בגמ' (שם דף נג:) תניא רבי אומר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה: **באלמנה לכ"ג.** בההוא הוא דתפסי קידושי דגלי רחמנא בה דאין הולד ממזר אלא חלל: **בואו ונלווה על עקיבא בן יוסף.** שפוסל הרבה מישראל שהיה אומר כל ביאה בישראל שאין לו היתר בה הולד ממזר: **הניחא.** אי לאו כללא הוא אלא לאפוקי מדרבי סימאי דמפיק חד מחייבי לאוין אתי ואשמועי' דבכל חייבי לאוין עושה ר"ע ממזרין שפיר איכא לאוקמא כי תהיין לרבי ישבב אליבא דר"ע במצרי ואדומי בתוך שלשה דורות דחייבי עשה נינהו דכתיב דור שלישי יבא ולא שני דהוי לה שנואה בנישואיה: **אלא אי טעמא דנפשיה קאמר.** וכללא כייל ולאו אדרבי סימאי לחודיה פליג אלא אשמועינן דכל שביאתו באיסור הולד ממזר במאי מוקי לה: **בבעולה לכ"ג.** דעשה הוא דכתיב (ויקרא כא) אשה בבתוליה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה.[ר] וליכא לאקשויי הא זונה היא או אלמנה או גרושה דבעולה פנויה (ב) לאו זונה היא כדתנן ביבמות (דף סא.) אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות [ש]וביאת איסור לפסול לה: **ומאי שנא.** האי עשה מחייבי עשה דמצרי ואדומי: **שאינו שוה בכל.** שאינו נוהג אלא בכ"ג הילכך קיל: **ורבנן.** דמוקי להאי כי תהיין בחייבי לאוין כיון דמצינו למילף ביבמה[ת] במה מצינו שאין קידושין תופסין בהן אדמוקי ליה בחייבי לאוין נוקמה בחייבי עשה: **בעל כרחיך שבקיה לקרא דהוי דחיק ומוקי אנפשיה.** כיון דגלי לך קרא ביבמה דלא תפסי בה קידושין נילף מיניה דחייבי לאוין לית בהו קידושין וכי תהיין ע"כ [א]לחייבי עשה קאמר וכגון דחדא מצרית ולרבי ישבב בבעולה לכ"ג: **שפחה מנלן.** דלא תפסי בה קידושי:

הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר. פי' בקונטרס ביבמות (דף מט.) נדה משום דכתיב תהיה [ב]בנדתה דמשמע יש לה הויה ואע"ג דקיימא בכרת מ"מ לא הוי ממזר [ג]ובא על הסוטה כו' כגון אשתו שזינתה דאסורה לבעלה דנפקא לן ביבמות פ"ק (דף יא:) מייתורא דאחרי אשר הוטמאה דכתיב גבי מחזיר גרושתו ואע"ג דחייבי לאוין הוא שהרי הויא עליו בלאו דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה ואם כן הוה לן למימר דהולד ממזר אליבא דר"ע מ"מ מודה הכא בסוטה דאין הולד ממזר שהרי עדיין קידושין תופסין בה משמע מתוך לשון הקונטרס שאינו מודה אלא בסוטה שלא יצאת מתחת בעלה דהכי משמע לישנא שהרי עדיין קידושין תופסין בה כלומר הקידושין שנתקדשה בהן כבר אבל מחזיר סוטתו כלומר שגרשה וחזר וכנסה לא מיירי דבהא לא מודה ר"ע דודאי הולד ממזר וקשה דהא בפרק יש מותרות (יבמות דף פה:) משמע בהדיא דאפילו מחזיר סוטתו [ד]שאין הולד ממזר דקאמר התם מחזיר סוטתו איכא בינייהו[א] וא"כ לא שייך בה טעמא דפירש בקונטרס שפירש הטעם דמשום הכי לאו ממזר משום דעדיין קידושין תופסין בה לכך אומר ר"י דידעינן בסוטה דתפסי בה קידושין אף במחזיר סוטתו ואין הולד ממזר ממשמעות דהאי קרא דמפיק מיניה (שם דף יא:) דסוטה אסור להחזיר דהיינו מלא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה וכתיב להיות לו לאשה דמשמע שאם החזירה איכא הויה וכיון דתפסי בה קידושין אין הולד ממזר מיהו קשה דהא עיקר קרא במחזיר גרושתו הוא דכתיב ואפ"ה אמר ר"ע דמחזיר גרושתו לא תפסי בה קידושין וגם הולד ממזר כדאמר פרק החולץ (שם מד.) ולא דרשי' להיות לו לאשה לשון הויה ובמחזיר סוטתו דלא אתיא אלא מדרשא אמר דתפסי בה קידושי ודרשינן להיות לו לאשה לשון הויה ואין סברא לומר כן לכך אומר ה"ר שלמה מדריו"ש דיש ליישב פי' הקונט' דכיון דכל זמן דלא גרשה לא יהא הולד ממזר כדפי' אין לומר דמשום שגרשה יהא איסור נוסף דמה גריעותא יש בה אחר הגירושין יותר מלפני הגירושין וכיון דסברא הוי לומר דלאחר גירושין נמי אין הולד ממזר הכי נמי איכא למימר דתפסי בה קידושין דהא בהא תליא מילתא[ה]:

לחומרא מקשינן. וא"ת אדרבה חומרא לומר דתפסי בה קידושין לאוסרה לעלמא[ב] וי"ל דאדרבה חומרא הוא לומר דלא תפסי בה דמתוך כך אנו אומרים דהולד ממזר דאי הוו תפסי בה קידושין הייתי אומר אין הולד ממזר ולא הייתי לומד שאר חייבי כריתות מזוקקת יבם של אביו והייתי אומר שכולן אין הולד ממזר כמו בנדה אבל מאחר דלא תפסי בה קידושין[ו] יש לנו לומר שיהו כולן למדות מזוקקת אביו וא"ת לרבי יהושע דאמר אין ממזר מחייבי כריתות מאי חומרא איכא למימר דלא תפסי בה קידושין וי"ל דאשמועינן ליה דאמר[ז] פגום מיהא הוי ואי תפסי בה קידושין אפילו פגום לא הוי: **ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין.** וא"ת אמאי לא קאמר נדה תוכיח שהיא בכרת ותפסי בה קידושין אף אני אביא כל העריות שבכרת וי"ל דק"ו זה אינו אלא גילוי מילתא בעלמא דיש לנו להקיש לאחות אשה ואין לנו לומר נדה תוכיח[ג]: **וכי יש אהובה ושנואה לפני המקום.** ואין לפרש דלדקת [ח]ורשעת קאמר דאם כן לא היה צריך לומר לא יוכל לבכר דלאו משום [ט]דאמיה רשעה יפסיד בנה שהוא בכור נחלתו אבל השתא כיון דרעה בנישואין דחייבי לאוין ס"ד דלאו בנו גמור הוא:

מסורת הש"ס

א) יבמות מט. ע"ש, ב) [בכת"י: לאקושינהו, ונראה דכצ"ל. וכן בסמוך, ובדפו"ר לאקוש'], ג) [בכת"י: אקשינהו], ד) [שם ח. ע"ז מו:], ה) [יבמות יג ע"ב], ו) יבמות כג., ז) [צ"ל רבה. ערוך], ח) תמורה כט: [יבמות י: וש"נ], ט) כתובות כט: [לעיל סד. יבמות מט.], י) [בכת"י: לא יקח ולא יחלל, וכדלעיל סד. וע"ש ברש"י], כ) [בכת"י: מאי], ל) [פסחים נט: נדה לג.], מ) יבמות סב. נדה יז. ב"ק מט. כתובות קיא., נ) [דברים כד, ד], ס) בדפו"ר: בהך, ע) [בדפו"ר: תלוי', וצ"ל תלויה], פ) מהרש"א מ"ז, צ) [דברים כה, ה], ק) [דברים כה, ט. ועיין יבמות י ע"ב], ר) [פסחים מח ע"ב], ש) [בדפו"ר: ביאת. וכצ"ל], ת) [צ"ל מיבמה רש"ש], א) [בדפו"ר: בחייבי], ב) [ויקרא טו, יט. וברש"ש מגיה ותהי נדתה עליו. ועיין קקיון דיונה ועצמו"י], ג) [בדפו"ר: ובא על הסוטה פי' כגון], ד) [נדצ"ל: אין], ה) [וע"ע תוס' יבמות מט ע"ב ד"ה סוטה נמי, וברש"י יבמות פה ע"ב ד"ה סוטה ודאי], ו) [בדפו"ר נוסף: חמירי ויש לנו], ז) [ביבמות מד ע"ב], ח) [בדפו"ר: ורשעה], ט) [בדפו"ר: דאמו],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אתיא וכו' ביבמות. נ"ב פרק האשה רבה דף נג: (ב) ד"ה בבעולה לכ"ג וכו' לאו זונה היא. נ"ב ואף לרבי אליעזר דס"ל עשאה זונה אף בפנויה מ"מ אשכחן בממאנת כן איתא בגמ' דיבמות דף נט ע"ב:

מוסף תוספות

א. למ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ואית לה כתובה וכו' והיינו ע"כ במחזיר סוטה דאי במקיים כיון דזנאי לית לה כתובה אלמא מדאית לה כתובה תפסי בה קדושין. תוס' הרא"ש. ב. דאם בא עליה אפי' אחד מן הרחוקים יתחייב עליה מיתה. רשב"א. ג. דרב אחא בר יעקב אהקישא דר' יונה סמיך ולתרוצי מאי דמקשינן מאי חזית דסמכת להו לאחות אשה קא אתי וכיון דמסייע ק"ו למילף מאחות אשה אע"ג דאיכא למימר נדה תוכיח מכריע הוא למילף מאחות אישה ולא מנדה. שלנ"ל.

תוס' ר"י הזקן

אפילו נדה. אם קדש נדה לא יהיו קדושין ואם בא על הנדה יהיה הולד ממזר. הא דאביי בהחולץ [יבמות מט, א]. **הכל מודים.** שמעון התימני ורבי עקיבא דפליגי התם. **לאחות אשה.** לחומרא דלא ליהוו קדושי והולד ממזר. **לנדה.** לקולא והוו קדושי ואין הולד ממזר. **בקל וחומר.** כלומר שאר עריות חוץ מאחות אשה דלא תפסי בהו קדושי והולד ממזר נפקא מיבמה דאמר רחמנא [דברים כה, ה] לא תהיה לאיש זר לא תהא בה הויה לזר [יבמות יג, ב]. והך שיטה היא כמ"ד דיבמה לשוק (אי) לא תפסי בה קדושי והולד ממזר, או לרבי עקיבא (בשאר) [כשאר] חייבי לאוין, או לפירש"ש לרב כמו שביארנו בסוף החולץ [מט, ב ד"ה מספקא]. ומיהו ש"מ מיהא בהדיא דאפילו מ"ד דלא תפסי בה קדושי שהיא בלאו דהא אמר בהדיא מה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קדושי כמו שביארנו ביבמות פרק האשה רבה [צב, ב ד"ה ואי בעית אימא]. **חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כ"ש. חייבי לאוין נמי.** ניליף במה מצינו, דנהי דליכא ק"ו ניתי במה מצינו שלא יהיו קדושין תופסין בחייבי לאוין ושהולד ממזר. **בהדיא כתיב בהו.** דתפסי. **וכי יש.** כלומר וכי אהבתו של בעל או שנאתו חשובה לפני המקום לשנות דין הנחלה בשבילה שהוצרך לכתוב לא יוכל לבכר את בן האהובה. **שנואה בנישואיה.** חייבי לאוין. **כי תהיינה.** אלמא אית בה הויה.

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה א סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יג:

קט ב מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ו:

קי ג מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ז [וסימן יח]:

קיא ד מיי' שם הל' טו טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ח:

תורה אור השלם

1. וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ויקרא טו כד
2. כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לַשְּׂנִיאָה: דברים כא טו
3. וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ: ויקרא כא טו
4. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: בראשית כב ה

מוסף רש"י

הכל מודים. ואפילו שמעון התימני, **בבא על הנדה.** אע"ג דקאי בכרת אין הולד ממזר (יבמות מט.). **ועל הסוטה.** אשת איש שזינתה וקיימא לן דאסורה לבעלה בפ"ק (שם יא:) מה אני מקיים אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה, ואע"ג דחייבי לאוין היא מודה בה רבי עקיבא דפליג אדרבנן במחזיר גרושתו וקאמר דהולד ממזר, אע"ג דלאו חייבי לאוין דשאר הוא, הכא מודי דאין הולד ממזר, וכל שכן לאידך רבי עקיבא בר פלוגתא דשמעון התימני לא הוי ממזר משום דסוטה לאו מחייבי לאוין דשאר היא (יבמות מט:). **וכי יש שנואה לפני המקום.** וצריך היה לו להזכיר שאם זה היה אוהב את זו ושונא את זו אין הבכורה משתנה בכך, פשיטא שאם זה שונאה אין המקום שונאה (שם כג.). **שנואה בנישואיה.** בעבירה, וקאמר רחמנא כי תהיין. דאית בהו הויה (שם). **ולר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.** אין קידושין תופסין לאשה האסורה על המקדשה בלאו, ורבנן פליגי עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (סוטה יח:). בהחולץ (מד:) בבריתא דמחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין (כתובות כט:). **מן הכל היה ר"ע עושה ממזר.** כל הנולדים מחייבי לאוין (כתובות כט:). מן הכל שכן חייבי לאוין עושה ר"ע הולד ממזר דקסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין חוץ מאלמנה לכהן גדול (לעיל סד.). **שהרי אמרה תורה.** לא יקח. וסמיך ליה ולא יחלל זרעו, מדין כהונה הוא מחללו ולא שם ממזרים עליהם (כתובות כט:). עושה חללים ולא ממזרים (יבמות מט:). דמשמע חללין הוא עושה זרעו, שמחוללין מן הכהונה ואינו עושה ממזרין, וכיון דאין הולד ממזר ש"מ קידושין תופסין בחייבי לאוין דכהונה, דאי אין קידושין תופסין בהן הוי הולד ממזר כדתנן בפרקין (סו:) כל שאין לה קדושין עליו הולד ממזר (לעיל סד.). **בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף.** שמרבה ממזרים בישראל (כתובות כט:). שמרבה פסולים בישראל (לעיל סד.). **שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל.** הבא על אשה שאין לו בה היתר ביאה (כתובות כט:). כל איש בישראל שאין ביאתו מותרת באשה שיבא עליה, הולד שנולד מאותה ביאה ממזר (לעיל סד.). **שבו לכם פה.** אליעזר עבד אברהם הוה (יבמות סב.).